

Данилова Ю.Ю.*

РОЛЬ ОФШОРНИХ БАНКІВСЬКИХ ЗОН У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Характерною рисою сучасних міжнародних економічних відносин є глобалізація економіки та посилення розвитку інтеграційних процесів. У цих умовах дедалі більшого значення набувають офшорні зони, у тому числі банківські зони, які прийнято розглядати як фінансові центри, де кредитні установи здійснюють операції з нерезидентами, в іноземній для даної країни валюті. Зростання ролі офшорних банківських зон можна пояснити, по-перше, мінімальним офіційним регулюванням, і особливо практично відсутністю податків та контролю за операціями, що там проводяться.

Якщо говорити про вплив офшорних банківських зон на фінансову систему ЄС, то слід зазначити, що незважаючи на низку заходів, що спрямовані на зменшення ролі таких зон на діяльність європейських компаній (наприклад Закон «Про боротьбу з відмиванням злочинних грошей», в якому були враховані побажання ФАТФ та рекомендації ЄС, що знайшли своє відображення в Директивах № 2560/2001 та № 1781/2006: починаючи з 1 січня 2007 року банки ЄС не мають права приймати платежі, в яких номер рахунку не відповідає стандартам IBAN, а саме офшорні банки уникали цих стандартів), багато країн ЄС співпрацюють з офшорними зонами. Так, у Європі до найбільших країн-офшорів належать острови Ла-Маншу: Мен, Джерсі, Гернсі, Сарк, Гібралтар; карликові країни – Ліхтенштейн, Андорра, Монако.

Такі острови як Гібралтар, Мен і Мадейра, то вони характеризуються значно спрощеним процесом реєстрації компанії, повною відсутністю податків та звітності, а також конфіденційністю. Також дуже популярний острів Мен, де офшорні компанії платять лише фіксоване мито (табл. 1). Для порівняння, у штаті Делавер, США – найнижча вартість реєстрації офшору – від 1 тис дол. США. При цьому, якщо компанія веде бізнес за межами США, то фактично звільняється від сплати податків і звітування.

Таблиця 1
Показники основних європейських офшорних центрів у 2010 році

Показники	Андорра	Гібралтар	Гернсі	Мен	Джерсі	Ліхтенштейн	Мадейра	Монако
Населення	65,939	27,649	58,681	71,714	85,2	32,491	261,8	29,972
ВВП, млрд. дол. США	21,645	18,94	32,054	21,383	26	53,57	9,145	27
Банківські депозити, млрд. дол. США	8,1	9,1	132	43,6	211,9	19,3	2,9	43,3

* аспірантка кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту Міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Показники	Андорра	Гібралтар	Гернсі	Мен	Джерсі	Ліхтенштейн	Мадейра	Монако
Активи компаній по управлінню активами, млрд. дол. США	н.д.	н.д.	48,5	7,9	155,7	80,9	н.д.	39,6
Активи страхових компаній, млрд. дол. США	н.д.	0,4	14,4	29,6	0,9	0,2	н.д.	н.д.
Активи офшорних компаній, млрд. дол. США	н.д.	8,8	15,453	41,747	35	80	5,931	н.д.
Кількість банків	6	18	76	60	70	16	41	40

Джерело: [3]

У Джерсі найбільш розвинутою сферою діяльності є банківський сектор. Банківські депозити тут складають майже 212 млрд. дол. США. На другому місці Гернсі і Острів Мен з 132 і 44 млрд. дол. США відповідно. Що ж стосується діяльності компаній по управлінню активами, то їх активи у Джерсі склали 156 млрд. дол. США. Ліхтенштейн також користується популярністю серед цих компаній, їх активи у 2010 склали 81 млрд. дол. США. Страхова діяльність також представлена у більшості зазначених офшорних центрів. Беззаперечним лідером за обсягом активів страхових компаній є Острів Мен з майже 30 млрд. дол. США.

Що ж стосується доступних даних, щодо активів офшорних компаній, то тут можна виокремити майже всі центри окрім Андорри, яка приховує таку інформацію. Так, за даними BCG активи Ліхтенштейна у 2010 склали – 80 млрд. дол. США; Острів Мен – 41,7 млрд. дол. США; Джерсі – 35 млрд. дол. США; Гернсі – 15,5 млрд. дол. США; Гібралтар і Мадейра по 8,8 і 5,9 млрд. дол. США відповідно. Щодо податків, то їх тут сплачують, але за дуже низькими ставками (наприклад, у Андоррі від 0-12%, у Ліхтенштейні – від 7 до 20%). Розміщення офшорів поблизу головних фінансових центрів і потоків руху капіталу сприяло їх перетворенню в потужні розподільні центри глобальних фінансових потоків. Одночасно завдяки Інтернету і сучасним засобам зв'язку багато «пізніх» офшорів вже не настільки прив'язані до світових центрів ділової активності як їх попередники.

До речі, одним з найбільшим неофіційних офшорних центрів Євросоюзу вважається Кіпр. Так, 9-го листопада між Україною і Кіпром була підписана угода, яка виключає подвійне оподаткування між цими країнами. У зв'язку з цим, багато фахівців відзначають, що тепер Кіпр втратив свій статус офшорної зони для українського бізнесу.

Діяльність офшорних банківських центрів сприяє створенню доданої вартості, це стає очевидним при оцінці ВВП на душу населення. Згідно з попередніми оцінками за 2011 рік, у країнах-членах Європейського Союзу ВВП на душу населення у вигляді купувальної здатності варіюється від 45% (Болгарія) до 274% (Люксембург). Так, найвищий рівень ВВП в ЄС зафіксовано в Люксембурзі. В Італії та Іспанії ВВП на душу населення перебував на рівні середнього показника в ЄС.

Позитивний вплив офшорів на європейську банківську систему проявляється, по-перше, у сприянні активізації різноманітних транскордонних фінансових потоків і прискоренню обороту фінансових активів у міжнародному масштабі, по-друге, у забезпеченні

розвитку європейського фінансового ринку, по-третє, у створенні умов для диверсифікації інвестицій, розширенні доступу до кредитів і кращої локації капіталу; по-четверте, усприяння зниження загального податкового тягаря і таким чином у стимулюванні економічної активності; по-п'яте у зменшенні ризику експропріації для інвесторів і кращому забезпеченні прав власності, що в свою чергу може згенерувати більш високий економічний ріст; по-шосте, у підвищенні конкурентоспроможності європейських компаній і фірм, які отримують можливість проводити більш гнучкі стратегії розвитку, особливо в порівнянні з гравцями, які не використовують офшорні схеми.

Серед негативних сторін присутності офшорів в європейській банківській системі можна зазначити недобросовісну податкову конкуренцію, що забирає доходи певних країн, спрямовуючи їх до офшорів;сприяння відтоку капіталу;підтримка та зростання тіньової економіки; скорочення зайнятості в країнах-донорах;отримання невинуватених переваг окремими компаніями, що використовують офшори, перед іншими економічними гравцями, які не застосовують подібні стратегії;вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаний з негативною оцінкою громадської думки стосовно відходу від податків за допомогою офшорів.

Список використаних джерел:

1. McCann H. OffshoreFinance. Cambridge: CambridgeUniversitiPress, 2010.
2. PayingTaxes 2008. TheGlobal Picture. PriceWaterhouseCoopers. TheWorldBank. 2007.
3. ReportoftheWorkingGrouponOffshoreCenters // TheFinancialStabilityForumwebsite / FinancialStabilityForum. — 2011, April 5. — 71 p. — <http://www.fsforum.org>.